

HUBA DE GRAAFF

HOLLAND FESTIVAL

INHOUD

CONTENTS

INFO & CREDITS 02

DE DELEN

PARTS 04

HUBA DE GRAAFF:

'KUNST MOET PROVOCEREN' 06

HUBA DE GRAAFF:

'ART MUST BE PROVOCATIVE' 12

OVER DE ARTIESTEN 15

ABOUT THE ARTISTS 16

HOLLAND FESTIVAL 2017 20

WORD VRIEND

JOIN US 22

COLOFON

COLOPHON 24

INFO

DO 22.6, VR 23.6
THU 22.6, FRI 23.6

aanvang starting time
20:00
8 pm

locatie venue
Stadsschouwburg Amsterdam, Rabozaal

duur running time
1 uur 40 minuten, geen pauze
1 hour 40 minutes, no interval

taal language
Engels met Nederlandse en Engelse
boventiteling
English with Dutch and English surtitles

inleiding introduction
by with Thea Derks
do 22.6, vr 23.6 – 19:15
Thu 22.6, Fri 23.6 – 7.15 pm

meet the artist
met with Huba de Graaff, Marien
Jongewaard
moderator Thea Derks
vr 23.6 – na de voorstelling
Fri 23.6 – after the performance

CREDITS

muziek music
Huba de Graaff

regie direction
Marien Jongewaard

dramaturgie dramaturgy
Erik-Ward Geerlings

cast cast
Xander van Vledder (Theo van Gogh)
Nigel Robson (George), tenor tenor
Christopher Robson (Gilbert),
countertenor countertenor

musici musicians
Kristján Martinsson, repetitor, keyboard,
fluit rehearsal director, keyboard, flute
Wiek Hijmans, elektrische gitaar electric
guitar
Tim Sabel, piano/keyboard piano/
keyboard
Vasilis Stefanopoulos, contrabas double
bass
Onno Govaerts, drums drums

**met medewerking van in cooperation
with**
Galakoor Gay and Lesbian Amsterdam
Choir onder leiding van conducted by
Yt Nicolai
reArt Wereldmuziek Koor onder leiding
van conducted by Selim Doğru
Jasper Hupkens

**koor op band additional pre-recorded
choir**
Nederlands Kamerkoor onder leiding van
conducted by Peter Dijkstra

muziek op band pre-recorded music
trio Escapada (Emma Breedveld, Bence
Huszar, Sebastiaan van Delft)

decor set design
Juil Dekker

videoprojectie video projectie
Willem Weemhoff - PIPS:lab

ondertiteling arabisch subtitling arabic
Bakhcha Mohamed

licht light
Wilfred Loopstra

kostuums costume
Bernadette Corstens, Siebe ten Dam
(stagiair intern)

kap/grime hair and make-up
Nienke Algra

geluidsontwerp sound design
Vid Ahacic

productieleiding producer
Geertje Spaan

voorstellingsleiding stage manager
Janneke Lindner

**technische coördinator
technical coordination**
Huub Mars

publiciteit publicity hubadegraaff.com
Lonneke van Eden/bureau TamTam

**grafisch ontwerp graphic design
hubadegraaff.com**
Emmy Visser

zakelijke leiding managing director
Britt Verstegen

coproductie coproduction
Huba de Graaff, Nieuw West/Marien
Jongewaard, Holland Festival

met steun van with support by
Fonds Podiumkunsten

naar een idee van after an idea by
Jan Elbertse

'Een Prettig Gesprek' van Theo van Gogh
met Gilbert & George is een programma
van Theo van Gogh, Olivier Jansen en
René van Praag © 1989-2017
TVAmsterdam/RVP Producties,
Amsterdam
Theo van Goghs 'Een Prettig Gesprek' with
Gilbert & George is a television program-
me by Theo van Gogh, Olivier Jansen and
René van Praag © 1989-2017
TVAmsterdam/RVP Producties, Amster-
dam

wereldpremière world premiere
Amsterdam, 22 juni 2017

Naar wens van de makers is de
voorstelling ook in het Arabisch
boventiteld.
At the request of the makers, the perfor-
mance has additional surtitles in Arabic.

DE DELEN PARTS

	aantal woorden word count	
Scène 1		
spoken	1000	Welcome to the show, gentlemen.
Scène 2		
1.	150	AAAAh,
2.	150	because we dealwith all the issues
3.	200	That's it.
4.	100	for People.
5.	50	a gentle darling person,
6.	50	Stedelijk Museum.
7.	100	it was unusual
8.	200	own
Scène 3		
1.	150	interesting difference
2.	150	able to
3.	100	the artists. We're very proud of that.
4.	50	scared of the fundamentalists
5.	50	the law.
6.	100	chocolate manufacturers,
7.	200	curse
8.	200	church
Scène 4		
1.	50	together
2.	100	No
3.	50	world.
4.	150	suffering?
5.	150	to be loved.
6.	100	mm mm,
7.	200	two naked men.
8.	200	Thinking eh

	aantal woorden word count	
Scène 5		
1.	100	You can do what you want ,
2.	50	we're famous?, not at all
3.	200	are you lovers, are you, what are you?
4.	200	We just feel the world, nah.
5.	100	most difficult moral moral dilemma
6.	50	scary?
7.	150	driven forward by fear. Like everyone.
8.	150	under attack every day.
Scène 6		
1.	50	totally alone
2.	50	two of you?
3.	100	doomed. Forever.
4.	100	what's the next step? Love thy neighbour.
5.	150	these 4 words
6.	150	colour
7.	200	Nothing is the best.
8.	200	It's finished it's dead. Finished!
Scène 7 – coda		
1.	75	They are very kind

HUBA DE GRAAFF: 'KUNST MOET PROVOCEREN'

door Thea Derks

In 1969 zag Huba de Graaff Gilbert & George als levende sculpturen op de trap van het Stedelijk Museum Amsterdam; in 1996 bekeek ze er hun *Naked Shit Pictures*. Nu presenteert ze haar opera *The Naked Shit Songs*, gebaseerd op een interview van Theo van Gogh met de kunstenaars over deze controversiële tentoonstelling. De Graaff: 'Kunst moet provoceren.'

Huba de Graaff (Amsterdam, 1959) opereert enigszins in de marge van het Nederlandse muziekleven. Zij maakt muziektheater over een breed scala aan onderwerpen, die veel mensen niet direct met opera zouden associëren. Elektronica en beeldmateriaal zijn een vast gegeven en vaak onderzoekt zij de verhouding tussen mens en machine. In haar opera *Lautsprecher Arnolt* (2003) worden de hoofdrollen vertolkt door luidsprekers; in *De dood van Poppaea* (2006) zijn camera's alomtegenwoordig; in *Liebesleid* (2017) traint een vrouw haar liefdesverdriet van zich af, hijgend en puffend tijdens een stevige workout in een fitnesscentrum. Een terugkerend thema is de relatie tussen spraak en zang. De Graaff: 'Voor mij is het evident dat het zingen eerst kwam en dat hieruit heel geleidelijk onze gesproken taal is ontwikkeld. Dit blijkt niet alleen uit de toontalen die tot op de dag van vandaag bestaan, maar ook uit het gegeven dat zowel kinderen als demente ouderen zingen. Zingen maakt het makkelijker ons belangrijke gebeurtenissen te herinneren en te koesteren.'

Om haar punt te bewijzen, bestudeerde De Graaff de manier waarop open communiceren. Haar bevindingen vormden de basis van *Apera* (2013): 'Hun gekrijs en geschreeuw lijkt soms verrassend veel op renaissance-polyfonie.' Ze ging een stap verder in *Pornopera* (2015), waarvan het libretto bestaat uit het lustvolle gekreun en gesteun van een copulerend paar. Of, in haar eigen woorden: 'Alles wat met je stem gebeurt vóórdat je begint te zingen'. In *The Naked Shit Songs* benadert ze het thema vanuit de tegenovergestelde richting: 'Ik noem het een retropera, want nu schep ik zang vanuit gesproken taal.'

Het idee voor de opera kwam van acteur/zanger Jan Elbertse, met wie ze eerder gewerkt had. 'In 1996 had hij een televisie-interview opgenomen van Theo van Gogh met Gilbert & George over hun tentoonstelling

The Naked Shit Pictures. Ik ben een groot bewonderaar van hen en was gefascineerd door hoe onbevangen ze spraken over beladen thema's zoals liefde, tolerantie, homoseksualiteit en de islam. Ik besloot het integrale interview op muziek te zetten, inclusief alle herhalingen, twijfels en versprekingen. Het kostte me een maand om alles uit te typen.' Van Gogh was controversieel omdat hij een volbloed provocateur was, die openlijk tegen islamitische mensen tekeer ging en hen soms zelfs omschreef als achterlijke geitenneukers. De Graaff: 'Ik verafschuw dergelijke agressieve uitspraken. Gelukkig liet hij die in zijn gesprek met Gilbert & George achterwege, want hij was een goede interviewer. Al kettinkroekend stelde hij de juiste vragen en zijn gasten voelden zich op hun gemak. Je ziet Gilbert & George gaandeweg ontspannen en zelfs een beetje tipsy worden. Ik werd getroffen door hoezeer onze wereld sinds 1996 is veranderd. Nu is het ondenkbaar dat iemand op de televisie rookt of alcohol drinkt, laat staan onbekommerd politiek-incorrecte thema's bespreekt. Sinds 9/11 en de moord op Theo in 2004 heeft de westerse wereld zijn onschuld volledig verloren.'

Terwijl ze het interview uittikte, kreeg De Graaff nog meer waardering voor Gilbert & George: 'Ik hou van hun motto "Kunst is voor iedereen", en hoe ze blijven benadrukken dat hun werk begrijpelijk moet zijn voor taxichauffeurs en kinderen. Vanuit die gedachte heb ik heel zingbare melodietjes gecomponeerd. Ik ben ook erg onder de indruk van hun enorme liefde en tolerantie jegens de mensheid. Wat bijzonder opvalt is hun herhaalde lof voor de islam, die zij omschrijven als een religie van de liefde. Zij noemen zich christelijke kunstenaars, hoewel zij toegeven "heel onchristelijk" te zijn en christelijke fundamentalisten te vrezen. Zo stellen ze voortdurend ongemakkelijke kwesties aan de orde. Dat is voor mij de essentie van de kunst: zij moet vragen stellen en provoceren.'

Gilbert & George zijn doorgaans onberispelijk gekleed, maar in hun *Naked Shit Pictures* tonen de keurige Britse heren zonder pardon hun blote billen en maken ze beelden van hun eigen uitwerpselen. De Graaff: 'Dit inspireerde me een 'drol-thema' te ontwerpen, een basloopje dat in verschillende verschijningen opduikt. Mijn muzikale structuur weer spiegelt hoe ze hun rollen modelleren binnen strikte, maar mooie en kleurrijke kaders.'

The Naked Shit Songs heeft zes delen die elk precies duizend woorden tellen, met een proloog van vijftig en een epiloog van vijfenzeventig woorden. Deze opzet lijkt willekeurig en rationeel, maar werd bewust gekozen. De Graaff: 'Zo heb ik vermeden dat mijn opera kitscherig zou worden, want het had makkelijk kunnen ontaarden in een opeenvolging van jolige liedjes. Door mijn materiaal een stevige structuur te geven

werd het mogelijk bij elke nieuwe wending een andere versie van het basisthema te presenteren.'

Het eerste deel wordt gesproken; pas na duizend woorden gaan Gilbert & George zingen. De Graaff: 'Ze beginnen met een schreeuw die volgt op hun uitleg over hoe ze hun beelden maken: "...we go into a black bag. And inside this bag we shout: Aaaaaah!" Halverwege gaat Theo ook zingen. Ze worden begeleid door een muzikaal ensemble van contrabas, piano, synthesizer, elektrische gitaar en drums. Daarnaast is er een koor, dat hun lijnen verdubbelt of eigen opmerkingen plaatst. Hiervoor heb ik het Galakoor gevraagd, dat bestaat uit homoseksuele en lesbische zangers.

Vanwege de vele verwijzingen naar de islam vond de componist dat er ook een koor met een moslim-achtergrond in moest. Dit bleek minder eenvoudig te realiseren dan verwacht: 'Ik heb veel Koerdische vrienden die alcohol drinken en naar mijn opera's komen. Ze hadden geen probleem met *Apera of Pornopera* en reageerden enthousiast toen ik ze vertelde over mijn *Naked Shit Songs*. Sommigen waren zelfs bereid te zingen in het 'moslimkoor', maar nadat ze het libretto hadden gelezen, kregen ze koudwatervrees. Zij veroordelen als vanzelfsprekend de moord op Theo, maar het is één ding om ruimdenkend te zijn en een ander om te loochenen hoe diep hij de Koran heeft beledigd. Ik had onderschat hoezeer zij vreesden weerstand vanuit de islamitische gemeenschap te ervaren. Ten tijde van het interview was er nog een dialoog, nu loopt iedereen continu op eieren.'

Juist om deze reden werd ze nog vastberadener: 'In deze moeilijke tijden is dialoog absoluut onontbeerlijk, op alle mogelijke niveaus. Dus ik uitte mijn teleurstelling bij mijn Turkse groenteboer: waarom kan ik geen moslimkoor vinden? Dit bleek een onverwacht schot in de roos. Hij stelde voor contact op te nemen met Selim Dogru, een Turks-Nederlandse componist die het re-ART Wereldmuziek Koor leidt. Selim was meteen bereid deel te nemen aan mijn opera, evenals zijn zangers, die allemaal het manuscript grondig hebben gelezen. Ze weten precies waar het om draait en beschouwen het als een belangrijk project.'

Het 'moslimkoor' komt op tegen het einde van de opera, waar de moord op Van Gogh subtiel wordt gesuggereerd. De Graaff: 'Een elektrische gitaarsolo zet in. Gilbert zingt: "It's finished, it's dead." Theo staat op en gaat van tafel. Er breekt een pandemonium los. Bam! Bam! Bam! Het koor brult: "Money, Sex, Race, Religion", terwijl Gilbert & George nogmaals benadrukken hoe aardig moslims zijn. Uiteindelijk horen we heel even Theo's eigen stem: "So that's why you love to be surrounded by Muslim people?" Dan keert de rust terug en zingt iedereen samen met

het 'moslimkoor': "Imagine the lives of all the people at this moment in the world, wherever they are." Dit waren de laatste woorden van George in het interview. Het is zo'n krachtige en troostrijke tekst! Elke keer dat ik hem hoor krijg ik kippenvel, want we weten allemaal wat er daarna gebeurd is.'

Huba de Graaff overhandigt de partituur van *The Naked Shit Songs* aan Gilbert & George.

Huba de Graaff presents Gilbert & George with the score of *The Naked Shit Songs*.

HUBA DE GRAAFF: 'ART MUST BE PROVOCATIVE'

by Thea Derks

In 1969 Huba de Graaff saw Gilbert & George posed as living sculptures on the stairs of the Stedelijk Museum Amsterdam, in 1996 she perused their *Naked Shit Pictures* in the same venue. Now she presents her opera *The Naked Shit Songs*, based on an interview of Theo van Gogh with the artists about this controversial exhibition. De Graaff: 'Art must be provocative.'

Huba de Graaff (Amsterdam, 1959) operates somewhat in the margin of Dutch musical life, creating music theatre on a wide variety of subjects most people would not readily associate with opera. Electronics and visuals are a given, often examining the relation between man and machine. In her opera *Lautsprecher Arnolt* (2003) the main roles are performed by loudspeakers; in *The Death of Poppaea* (2006) cameras abound; in *Liebesleid* (2017) a woman trains off her lovesickness, panting and puffing away during a fierce workout in a fitness centre.

A recurrent theme is the relation between speech and song. De Graaff: 'To me it's clear that singing came first, and that our spoken language developed from this over a long period of time. This is not only evidenced by the tone languages that have survived to this day, but also by the fact that both children and demented elderly people sing. Singing makes it easier for us to remember and cherish important events.'

To prove her point De Graaff studied the way monkeys communicate, basing her *Apera* (2013) on her findings: 'Surprisingly their shrieks and shouts at times come very close to renaissance polyphony.' She went a step further in *Pornopera* (2015), crafting the libretto from the lustful moaning and groaning of a copulating couple. Or, in her own words: 'Everything that happens with your voice before you start singing'. In *The Naked Shit Songs* she approaches the theme from the opposite angle: 'I call it a retropera, because now I'm turning spoken language into song.'

The idea for the opera was suggested by the actor/singer Jan Elbertse, with whom she had worked before. 'In 1996 he had videotaped a television interview Theo van Gogh had with Gilbert & George on their exhibition *The Naked Shit Pictures*. I am a great admirer of theirs, and was fascinated by how light-heartedly they discuss precarious themes such

as love, tolerance, homosexuality and Islam. I decided to set the entire interview to music, including all the repetitions, hesitations and slips of the tongue. It took me a month to type everything out.'

Van Gogh was controversial because he was a thoroughbred provocateur, openly ranting against Islamic people, sometimes even calling them backward goatfuckers. De Graaff: 'I absolutely abhor such aggressive statements. Fortunately he refrained from them in his talk with Gilbert & George, for he was a great interviewer. He asked the right questions, putting his guests at ease while avidly smoking cigarette after cigarette. You see Gilbert & George gradually relax, even becoming a bit tipsy in the end. I was struck by how much our world has changed since 1996. Nowadays it's unthinkable anyone would smoke or drink alcohol on television, let alone innocently address politically incorrect subjects. Since 9/11 and the assassination of Theo in 2004 the Western world has completely lost its innocence.'

While working on the typescript her already high esteem for Gilbert & George intensified: 'I love their motto "Art is for all", and how they keep stressing their work should be understandable to taxi-drivers and children. With this in mind I composed very singable melodies. I'm also impressed by their immense love and tolerance toward mankind. Especially striking is their reiterated praise for Islam, referring to it as a religion of love. They call themselves Christian artists, though admitting to being "very unchristian" and fearing Christian fundamentalists. Thus they continuously raise uneasy issues, which to me is the essence of art: it must ask questions and be provocative.'

Gilbert & George are usually immaculately dressed, but in their *Naked Shit Pictures* the purebred British gentlemen relentlessly expose their bare buttocks and create images from their own excrements. De Graaff: 'This inspired me to design a "turd-theme", a bass run that keeps popping up in different guises, while my musical structure mirrors how they model their turds into strict but florid and beautiful frameworks.'

The Naked Shit Songs has six movements, each comprising exactly a thousand words, preceded by a prologue of fifty and concluded with an epilogue of seventy-five words. This layout may seem haphazard and rational, but was consciously chosen. De Graaff: 'Thus I avoided for my opera to become kitschy, for it could easily have turned into a mere succession of jaunty songs. Shaping my material into a tough structure made it possible to introduce a new version of the theme with each subdivision.'

The first part is spoken, only after a thousand words Gilbert & George burst into song. De Graaff: 'They start on a scream that follows their explanation of how they make their images: "...we go into a black bag. And inside this bag we shout: Aaaaaah!" Halfway through also Theo starts singing. They are accompanied by a musical ensemble of double bass, piano, synthesizer, electric guitar and percussion, and a choir that doubles their lines or interjects its own comments. For this I engaged the Gay and Lesbian Amsterdam Choir.'

Because of the frequent references to Islam, the composer was convinced she also needed a choir with a Muslim background. This proved less simple to realise than she'd thought: 'I have many Kurdish friends who drink alcohol and come to see my opera's. They were not daunted by *Apera* or *Pornopera* and responded enthusiastically when I told them about my *Naked Shit Songs*. Some of them were even willing to sing in the 'Muslim choir', yet after reading the libretto they demurred. They condemn Theo's murder as a matter of course, but it's one thing to be open-minded and another to ignore how deeply he had offended the Quran. I had underestimated the pressure they feared to encounter from the Islamic community. At the time of the interview there was still a dialogue, now everyone is continuously walking on eggshells.'

Precisely for this reason she became even more determined: 'In these troubled times dialogue is absolutely indispensable, on all possible levels. So I vented my disappointment to my local Turkish grocer: "Why can't I find a Muslim choir?" This proved to be a stroke of luck. He suggested contacting Selim Dogru, a Turkish-Dutch composer who leads the reART World Music Choir. Selim at once agreed to take part in my opera, as did his singers, who all read the manuscript closely. They know exactly what it's about and consider it an important project.'

The 'Muslim choir' enters towards the end of the opera, where the murder of Van Gogh is subtly suggested. De Graaff: 'An electric guitar solo sets in. Gilbert sings: "It's finished, it's dead." Theo gets up and leaves the table. Pandemonium breaks loose. Wham! Wham! Wham! The choir belts out: "Money, Sex, Race, Religion", while Gilbert & George once more stress how kind Muslims are. In the end we shortly hear Theo's real voice: "So that's why you love to be surrounded by Muslim people?" Then things quieten down, and everyone sings along with the 'Muslim choir': "Imagine the lives of all the people at this moment in the world, wherever they are. "These were George's last words in the interview. It's such a powerful and soothing text, but each time I hear it I get goose bumps, for we all know what happened hereafter.'

OVER DE ARTIESTEN

© HANNA HACHULA

Huba de Graaff (1959) studeerde viool aan het Sweelinck Conservatorium Amsterdam, sonologie aan de Universiteit Utrecht en compositie aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag. In de jaren tachtig en vroege jaren negentig verkende De Graaff de mogelijkheid om met nieuwe, veelal elektronische media nieuwe klankwerelden te ontsluiten. Een voorbeeld daarvan is *Corenicken* (1991), waarin elektrische viool, slagwerk en verschillende bewegende geluidsbronnen klinken. In hetzelfde jaar ontwerpt De Graaff de *Japon Fuzz*, een blikken jurk vol elektronica die geluiden teweegbrengt door de beweging van degene die haar draagt.

Hoewel haar composities van begin af aan een theateraantal karakter hebben, legt De Graaff zich geleidelijk aan steeds meer toe op muziektheater. In *Hephaistos* (1997) en *Lautsprecher Arnolt* (2003) werkt de componist met het principe van de luidsprekeropera, waarbij de meerderheid van de karakters vertolkt wordt door bewegende luidsprekers. In *Lautsprecher Arnolt* werkt De Graaff samen met schrijver/regisseur Erik-Ward Geerlings en ontwerper Bart Visser, met wie ze in 2008 het muziektheatercollectief WILco opricht. De samenwerking met Geerlings zet ze ook voort na opheffing van dit collectief in 2015.

Naast opera's als *De dood van Poppaea* (2006) en *Diepvlees* (2009) creëert De Graaff een reeks muziektheaterproducties waarin de relatie tussen spraak en zang centraal staat.

Na de *Apera* (2012), *Pornopera* (2014) en de 'synchronopera' *Liebesleid* (2017) gaat nu de 'retropera' *The Naked Shit Songs* in première.

Xander van Vledder (1985) is acteur. Hij speelde na zijn afstuderen bij het Nationale Toneel, onder andere in de voorstellingen *As You Like It*, *Emilia Galotti* en *Het Verjaardagsfeest*. Ook speelde hij bij Het Toneel Speelt, de Theatercompagnie, het Zuidelijk Toneel, Nieuw West, Theatergroep Suburbia, Toneelschuur Producties en Joop van den Ende Theaterproducties. Hij had geruime tijd een rol in de hitmusical *Soldaat van Oranje*. Op televisie werd Van Vledder vooral bekend door zijn hoofdrol in de serie *Feuten*. Ook speelde hij de jonge Freddy Heineken in *Freddy, Leven in de Brouwerij*. Daarnaast speelde hij rollen in de series *Van Gogh*; *Een Huis voor Vincent*, *Ramses*, *Smeris* en *De Maatschap*. Ook was hij te zien in de

films *Gooische Vrouwen 2*, *Mannenharten* en *Tonio*.

Nigel Robson is een Schotse lyrisch tenor. Hij zingt vooral barokrepertoire en repertoire uit de 20e eeuw. Robson kreeg bekendheid door zijn uitvoeringen van de muziek van Benjamin Britten. Zo zong hij onder andere rollen in *The Rape of Lucretia*, *Billy Budd*, *War Requiem*, *Spring Symphony*, *Serenade for tenor, horn, and strings*, *Curlew River* en *Peter Grimes*. Ook viel hij op in *Troilus and Cressida*. Daarnaast zong hij grote rollen in *Tamerlano*, *Hänsel und Gretel*, *Il ritorno d'Ulisse in Patria*, *Jenufa*, *Idomeneo* en *Theodora*. Hij trad op in de Welsh National Opera, Lisbon Opera, Opera North, Grand Theatre Tours, Glyndebourne, op het Edinburgh Festival, het Almeida Opera Festival, in het Orchestre National de Lille en in St. Petersburg, Praag, Tel Aviv, Amsterdam, Parijs, Milaan en Rotterdam. Christopher Robson is zijn broer.

Christopher Robson (countertenor) is geboren in Schotland. Hij beheerst een breed liedrepertoire, van barok tot modern. Robson speelde vele rollen in opera's en concerten. Zijn debuut maakte hij bij de English National Opera in 1981. Daarna verscheen hij onder meer bij Royal Opera Covent Garden, Scottish Opera, New London Consort, Houston Grand Opera, Chicago Lyric Opera, New York City Opera, Sao Paulo Opera, de Vlaamse Opera in Antwerpen en Gent en Bolsjotheater in Moskou en in Kiev. In 2017 is hij onder andere te zien in *L'incoronazione di Poppea* dat toert door Duitsland, de Duitse première van George Benjamin's *Dream of the Song* bij Die Münchner Philharmoniker en in deze wereldpremière van Huba de Graaffs *The*

Naked Shit Songs op het Holland Festival.

ABOUT THE ARTISTS

Huba de Graaff (1959) studied violin at the Sweelinck Conservatorium in Amsterdam, sonology at Utrecht University and composition at the Royal Conservatory of The Hague. In the 1980s and the early 1990s, De Graaff explored the possibility of unlocking new musical worlds through the use of new, mainly electronic media. An example of this is *Corenicken* (1991), which makes use of electric violin, percussion and various moving sound sources. In the same year, De Graaff designed the *Japon Fuzz*, a tin dress filled with electronics that produces sounds in response to the movements of the wearer. Although her compositions have always had a theatrical element, De Graaff has slowly started to shift her focus more towards musical theatre. In *Hephaistos* (1997) and *Lautsprecher Arnolt* (2003), the composer works with the principle of the loudspeaker opera, whereby the majority of the characters are rendered by moving loudspeakers. In *Lautsprecher Arnolt*, De Graaff works with writer/director Erik-Ward Geerlings and designer Bart Visser, with whom she established the musical theatre collective *WILCO* in 2008. She continued working with Geerlings after this collective dissolved in 2015. Besides operas such as *De dood van Poppaea* (2006) and *Diepvlees* (2009), De Graaff has also created a series of musical theatre productions that focus on the relationship between speech and song. Following *Apera* (2012) and *Pornopera* (2014), the 'retropera' *The Na-*

ked Shit Songs and the 'synchronopera' *Liebesleid* will premiere in 2017.

Xander van Vledder (1985) is an actor. After his graduation he played at Dutch National Theatre, and has played roles in *As You Like It*, *Emilia Galotti* and *The Birthday Party*. He has also played with Het Toneel Speelt, De Theatercompagnie, Het Zuidelijk Toneel, Nieuw West, Theatergroep Suburbia, Toneelschuur Producties and Joop van den Ende Theaterproducties. For some time he had a role in the hit musical *Soldaat van Oranje*. Van Vledder became famous on television for playing the leading role in the series *Feuten*. He was also cast as the young Freddy Heineken in the television series *Freddy, Leven in de Brouwerij*, and played roles in the series *Van Gogh; een huis voor Vincent*, *Ramses*, *Smeris* and *De Maatschap*. He was also featured in the films *Gooische Vrouwen 2*, *Mannenharten* and *Tonio*.

Nigel Robson is a British lyric tenor, known for his Baroque and 20th-century opera repertoire. He is especially noted for his performances of music by Benjamin Britten. Among the major Britten compositions he has sung in major venues are *The Rape of Lucretia*, *Billy Budd*, *War Requiem*, *Spring Symphony*, *Serenade for tenor, horn, and strings*, *Curlew River*, and *Peter Grimes*. He is also known for his performance in *Troilus and Cressida*. Others of his roles were in *Tamerlano*, *Hänsel und Gretel*, *Il ritorno d'Ulisse in Patria*, *Jenufa*, *Idomeneo*, and *Theodora*. He has performed at the Welsh National Opera, Lisbon Opera, Opera North, the Grand Theatre of Tours, Glyndebourne, the Edinburgh Festival, the Almeida Opera Festival, the Orchestre National de Lille (where he sang in Bach's St. John

Passion), St. Petersburg, Prague, Tel Aviv, Amsterdam, Paris, Milan, and Rotterdam. Christopher Robson is his brother.

Christopher Robson (countertenor) was born in Scotland. He has a wide repertoire ranging from the baroque to the present day. He has created many roles in opera and on the concert platform. He made his debut with the English National Opera in 1981. Robson's engagements have included appearances with the Royal Opera Covent Garden, English National Opera, Scottish Opera, New London Consort, Houston Grand Opera, Chicago Lyric Opera, New York City Opera, Sao Paulo Opera, de Vlaamse Opera in Antwerp and Ghent, the Bolshoi in Moscow and in Kiev. Engagements in 2017 include *L'incoronazione di Poppea* on a tour across Germany, the German premiere of George Benjamin's *Dream of the Song* with the Münchener Philharmoniker and this world premiere of Huba de Graaff's *The Naked Shit Songs* at the Holland Festival.

internationaal
podiumkunsten
amsterdam

3 – 25 juni 2017
download de
app van het festival

HOLLAND
FESTIVAL

VRIENDEN

Het Holland Festival heeft het getroffen – met Vrienden die zich betrokken voelen bij kunst, die het werk van artiesten van wereldklasse willen volgen en die het festival steunen in de ambitie om nieuw werk te blijven presenteren, initiëren of (co)produceren. Vrienden vormen het hart van het festival en hun genereuze steun helpt om elk jaar een toonaangevend programma te maken. Het verheugt ons dat we u deze voorstelling mede dankzij de Vrienden van het Holland Festival kunnen tonen.

Ruth Mackenzie en Annet Lekkerkerker,
directie Holland Festival

FRIENDS

The Holland Festival is lucky – with Friends who are passionate about art, welcoming to our world class artists, ambitious to help the festival to present, commission and (co)-produce brilliant new work. Friends are the heart of the festival and their generous support helps the festival to create an exciting programme each year. We are delighted to be able to present this performance with support from the Friends of the Holland Festival.

Ruth Mackenzie and Annet Lekkerkerker,
board Holland Festival

HOLLAND FESTIVAL 2017

directie

Ruth Mackenzie, *artistiek directeur*
Annet Lekkerkerker, *zakelijk directeur*

raad van toezicht

Martijn Sanders, *voorzitter*
Gert-Jan van den Bergh
Mavis Carrilho
Ben Noteboom
Jet de Ranitz
Tom de Swaan

Het programma van het Holland Festival kan alleen tot stand komen door subsidies, bijdragen van sponsors en fondsen en door de gewaardeerde steun van u, ons publiek.

hoofdbegunstiger

Fonds 21

subsiënten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Gemeente Amsterdam

fondsen, sponsors en instellingen

Stichting Ammodo, BankGiro Loterij Fonds, Rabobank Amsterdam, VSBFonds, Casa, Prins Bernhard Cultuurfonds, Stichting Dioraphte, Fonds Podiumkunsten, Kempen & Co, European Cultural Foundation, Brook Foundation, Westergasfabriek/MeyerBergman, Bruil, Clifford Chance LLP, BPD Cultuurfonds, Automobiëlbeprijf Van Vloten, Garuda Indonesia, Goethe-Institut, Lloyd Hotel, Volkshotel, Wilhelmina E. Jansen Fonds, Ambassade van Canada, Amerikaanse Ambassade Den Haag, Institut Français des Pays-Bas, Google Arts & Culture, Hofsteestichting, Hellingman & Zn.

HF Business

Beam Systems, De Nederlandsche Bank N.V., DoubleTree by Hilton, G&S Vastgoed, ING Groep, Loyens & Loeff, Ngage Media, Ten Have Change Management, WPG Uitgevers B.V.

jubileumsponsors

Ahold Delhaize, Heineken, KLM, KPMG, NS, Pon

mediapartners

NTR, VPRO

board of governors

De genereuze, meerjarige verbintenis van de Governors is van groot belang voor de internationale programmering van het Holland Festival en met name voor het aangaan van internationale coproducties.

G.J. van den Bergh en C. van den Bergh-Raat, Jéhan van Dijk, Bernard en Ineke Dijkhuizen, Jeroen Fleming, P. Gerla, H.J. ten Have en G.C. de Rooij, J. Kat en B. Johnson, Ton en Maya Meijer-Bergmans, Françoise van Rappard-Wanninkhof, M. Sanders, A.N. Stoop en S. Hazelhoff, Tom de Swaan, Elise Wessels-van Houdt, H. Wolfert en M. Brinkman
Governors die anoniem wensen te blijven.

hartsvrienden

R.F. van den Bergh, Kommer en Josien Damen, Sabine van Delft-Vroom, Huub A. Doek, J. Fleury, Tex Gunning, V. Halberstadt, Wendy van Ierschoot, Isaac en Francien Kalisvaart, Giovanna Kampouri Monnas, Luuk H. Karsten, Frans en Willeke Koffrie, Kristine Kohlstrand, Joost en Marcelle Kuiper, Monique Laenen en Titus Darley, Cees Lafeber, Emma Moloney, Sijbalt Noorda en Mieke van der Weij, Ben Noteboom, Robert Jan en Mélanie van Ogtrop-Quintus, Jeroen Ouwehand, Marinus Pannevis en Caroline Polak, Anthony en Melanie Ruys, Rob van Schaik en Wijnanda Rutten, Patty Voorsmit

beschermers

Lodewijk Baljon en Ineke Hellingman, Irma Boom en Julius Vermeulen, S. Brada, Frans en Dorry Cladder-van Haersolte, J. Docter en E. van Luijk, L. Dommering-van Rongen, Marry de Gaay Fortman, E. Granpré Moliere, M. Grotenhuis, S. Haringa, J. Houwert, R. Katwijk, R. Kupers en H. van Eeghen, J. Lauret, A. van der Linden-Taverne, F. Mulder, Adriaan en Glenda Nühn-Morris, G. van Oenen, H. Pinkster, Pim en Antoinette Polak, H. Sauerwein, C.W.M. Schunck, I.R. Snelleman en A. Vreugdenhil, K. Tschenett, Wolbert en Barbara Vroom, P. Wakkie, A. van Wassenaer, Martine Willekens, O.L.O. en Tineke de Witt Wijnen-Jansen Schoonhoven

begunstigers

B. Amesz, A. van de Beek en S. van Basten Batenburg, E. Blankenburg, Ellen Birnie, Co Bleeker*, K. Bodon, Wim Boerman, Jan Bouws, E. Bracht, W.L.J. Bröcker, F. van den Broek, G. Bromberger, Rachel van der Brug, D. de Bruijn, M. Daamen, J. Dekker, M.H. Dijkgraaf, M. Doorman, Chr. van Eeghen*, J. van der Ende, Ch. Engeler*, E.L. Eshuis*, E. de Graaff Van Meeteren, F. Grimmelikhuisen, D. Grobbe, Annelies Heidstra en Renze Hasper, J. Hennephof, G. van Heteren, L. van Heteren, B. van Heugten, S. Hodes, J. Hopman*, J. Houtman, E. Hummelen, Yolanda Jansen, P. Jochems, Jan de Kater, J. Keukens, P. Krom, A. Ladan*, M. Le Poole, M. Leenaers, K. Leering, T. Liefwaard, A. Ligeon, Hanna van der Linden, T. Lodder, Ken Mackenzie, A. Man, D. van der Meer, E. van der Meer-Blok, A. de Meijere, E. Merckx, Jaap Mulders*, H. Nagtegaal, La Nube, Kay Bing Oen*, P.M. Op de Coul, E. Overkamp en A. Verhoog, P. Price, F. Racké, H. Ramaker, S. van de Ree, Wessel Reinink, L. Remarque-van Toorn, M. Roozen, A. Schneider,

H. Schnitzler, G. Scholten, E. Schreve-Brinkman, Steven Schuit, P. Smit, G. Smits, A. Sonnen, K. Spanjer, W. Sorgdrager en F. Lekkerkerker, K. Spanjer, C. Teulings, H. Tjeenk Willink, A. Tjoa, Y. Tomberg, H. van der Veen, M.T.F. Vencken, R. Verhoeff, A. van Vliet*, R. Vogelenzang, F. Vollemans, M.M. de Vos van Steenwijk, A. Wertheim, M. van Wulfften Palthe, M. Yazdanbakhsh, P. van der Zant, Marian van Zijll Langhout, M.J. Zomer, P. van Zwieten en N. Aarnin
* extra bijdrage

jonge begunstigers

Kai Ament, Helene Bakker, Aram Balian, Ilonka van den Bercken, Maarten Biermans, Femke Bijlsma, Femke Blokhuis, Jasper Bode, Quirijn Bongaerts, Marcha van der Boon, Melanie Bosveld, Maarten van Boven*, Jonne ter Braak, Tessa Cramer, Snezana Djordjevic, Sandra Geisler, Matthijs Geneste, Susan Gloudemans, Marte Guldemon, Pieter Guldemon, Hagar Heijmans, Brendon Humble, Jort van Jaarsveld, Bram de Jaeger, Daan de Jong, Ytha Kempkes, Marc Koehler, Bas Köhler, Judith Lekkerkerker, Gustavo López, Pieter van der Meché, Frans Muller, Britt Ootes, Boris van Overbeeke, Menzo Reinders, Jasper Roodenburg, Peter Ruys, Guus Schaepman, Gijs Schunselaar, Monica Sette, Reinout Steenhuizen, Farid Tabarki, David van Traa, Frank Uffen, Helena Verhagen, Tristen Vreugdenhil, Danny de Vries
* extra bijdrage

liefhebbers

Alle 682 Liefhebbers.

Vrienden die anoniem wensen te blijven.

WORD VRIEND

Het Holland Festival heeft uw steun nodig. Als Vriend draagt u bij aan het succes en de bloei van het festival.

Liefhebber - vanaf € 55 per jaar
U ontvangt dit programmaboek gratis, u heeft voorrang bij de kaartverkoop en u krijgt korting op tickets.

Begunstiger - vanaf € 250 per jaar (of € 21 per maand)
Uw bijdrage komt rechtstreeks ten goede aan de internationale programmering van het Holland Festival. Als Begunstiger heeft u recht op vrijkaarten en andere aantrekkelijke privileges.

Jonge Begunstiger - vanaf € 250 per jaar (of € 21 per maand)
Ontvang dezelfde privileges als de Begunstigers én neem deel aan een speciaal programma waarin je elkaar ontmoet en voorstellingen geselecteerd zijn die je niet mag missen.

Beschermer - vanaf € 1.500 per jaar (of € 125 per maand)
Als dank voor uw aanzienlijke bijdrage aan de internationale programmering van het Holland Festival ontvangt u een uitnodiging voor de openingsvoorstelling en voor exclusieve bijeenkomsten, naast vrijkaarten en andere privileges.

Hartsvriend - vanaf € 5.000 per jaar
Als Hartsvriend van het Holland Festival nodigen we u uit om dichterbij de makers te komen. Met gelijkgestemden en gasten van het festival verwelkomen we u graag op speciale gelegenheden en geven u een blik achter de schermen.

JOIN US

The Holland Festival needs your support.
Join us now as a festival Friend and contribute to the festival's ongoing success and growth.

Liefhebber - from € 55 annually
You will receive programme books such as this one for free, have access to advance ticket sales and get discounts on tickets.

Begunstiger - from € 250 annually (or € 21 per month)
Your contribution goes directly to the Holland Festival's international programming. As a Begunstiger, you have a right to free tickets and other attractive privileges.

Jonge Begunstiger - from € 250 annually (or € 21 per month)
Receive the same privileges as the Begunstigers and also take part in a special programme in which you meet each other at selected shows that are too good to miss.

Beschermer - from € 1.500 annually (or € 125 per month)
As thanks for your considerable contribution to the Holland Festival's international programming, you receive an invitation to the opening performance and exclusive gatherings in addition to free tickets and other privileges.

Hartsvriend - from € 5.000 annually
We invite Holland Festival Hartsvrienden to become more closely acquainted with the makers of the Festival and meet like-minded people and guests.

Geefwet

Sinds 1 januari 2012 is het nog aantrekkelijker om het Holland Festival te steunen vanwege de Geefwet die tot 1 januari 2018 van kracht is. De Geefwet houdt in dat giften aan culturele ANBI's met 25% verhoogd mogen worden tot een maximum aan schenkingen van € 5.000 per jaar. Schenkt u meer dan € 5.000, dan kunt u het resterende bedrag voor het reguliere percentage (100%) aftrekken van de inkomstenbelasting. De voordelen van de Geefwet gelden voor alle belastingplichtigen (particulieren en bedrijven) en zijn van toepassing op zowel eenmalige als periodieke schenkingen.

Voordeel van een periodieke schenking

Een eenmalige gift is beperkt aftrekbaar voor de belasting. Het totaal van de giften op jaarbasis dient hoger te zijn dan 18 (drempel) met een minimum van € 60 en kan tot maximaal 10% (plafond) van het inkomen worden afgetrokken. Een periodieke gift is een gift waarbij voor een periode van ten minste vijf opeenvolgende jaren een gelijke uitkering wordt gedaan, vastgelegd in een periodieke akte. De gift is volledig aftrekbaar zonder aftrekdrempel of aftrekplafond.

Wilt u ook Vriend van het Holland Festival worden? Ga voor meer informatie en een aanmeldformulier naar hollandfestival.nl (Steun HF) of neem vrijblijvend contact op met Nicole Mooij op 020 – 788 21 14.

Donations to the Festival are tax-deductible

Between 1 January 2012 and 1 January 2018, a special tax law is in effect which makes it more advantageous to make charitable donations. Called the 'Geefwet', this law allows you to claim your deductions to cultural organizations with ANBI status with an additional 25% for tax benefits (a total of 125%). The Holland Festival has such an ANBI status. The fiscal advantage applies to donations that total a maximum of € 5.000 annually. If you donate more than € 5.000 to registered charities, you can deduct the remaining amount for the regular percentage (100%). The advantages of the Geefwet apply to all taxpayers (private parties and businesses) and are applicable to both individual and periodical gifts.

Advantages of a periodical gift

Restrictions apply to deductions for individual gifts. Individual gifts are tax-deductible when the total amount of gifts given in one year surpasses 18% of your income, with a minimum of € 60. The amount given above the minimum threshold is tax-deductible. The maximum deductible amount is 10% of your threshold income. There are fiscal benefits for periodical gifts with an annuity construction for five years and upwards. If you choose to support the Holland Festival for a minimum of five years, your gift will be fully tax-deductible.

If you would like to join us, go to our website hollandfestival.nl (Support HF) for more information or call Nicole Mooij for an informal talk without obligations: 020 – 788 21 14.

COLOFON

COLOPHON

Holland Festival

Piet Heinkade 5

1019 BR Amsterdam

tel. +31 (0)20 – 788 21 00

info@hollandfestival.nl

www.hollandfestival.nl

eindredactie en opmaak

editorial and lay-out

Holland Festival

tekst en vertaling text and translation

Thea Derks

ontwerp design

thonik

omslagfoto photo cover

still uit from 'Een Prettig Gesprek'

© TVAmsterdam

druk printing

Tuijtel, Hardinxveld-Giessendam

© Holland Festival, 2017

Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Holland Festival.

No part of this publication may be reproduced and/or published by any means whatsoever without the prior written permission of the Holland Festival.

SHOSTAKOVICH TRILOGY

Het Nationale Ballet

ZA 17.6, DO 22.6, VR 23.6, ZO 25.6*,

WO 28.6, DO 29.6, VR 30.6

20:15, *14:00

Nationale Opera & Ballet

LADY EATS APPLE

Back to Back Theatre

ZA 24.6, ZO 25.6*

20:30, *15:00 & 20:30

Stadsschouwburg Amsterdam

HOLLAND FESTIVAL PROMS

Sinta Wullur, Kate Moore, Lucas & Arthur

Jussen, Tom Jenkinson, James McVinnie,

The Nile Project

ZA 24.6 – vanaf 15.00

Het Concertgebouw

Hoofdbegunstiger:
FONDS 21

A
O M
D M
O

BankGiro Loterij | **FONDS**

Rabobank

COPRODUCTIE

h u b a
g d e
g r o e f f

Nieuw West /
Marien Jongewaard

